
Dcera říše

Louise Fein

7. srpna 1933

„Metamorfóza!“ zvolá doktor Kreitz. „Tak tu knihu nazvali Angličané.“ Vzrušeně v ní zalistuje a mávne s ní. „Jestlipak někdo ví, co to slovo znamená?“ Naklání se nad katedrou, rukávy má vyhrnuté k loktům. Nikdo z nás v dřevěných lavicích mé nové třídy gymnázia se neodvažuje vydat hlásku.

Už žádné rozviklané, zaprášené lavice staré reálky. Na špinavé hřiště a drzé děti taky ráda zapomenou. Tohle gymnázium má vysoké stropy, obloukovité vchody a rozlehlé chodby. Uprostřed dokonce krásnou halu s obnaženými stropními trámy. Tady jsou i učitelé vyšší, chytřejší a přísnější. Možná jsem vstupní testy zvládla líp než Karl, když tu před třemi lety, v jedenácti jako já, poprvé usedl do lavice, ale teď jsem také gymnazistka a necítím se ani trochu vzdělaná.

„Není to proměna?“ ozve se do ticha někdo ze zadní řady. Natočím krk a zahlédnu drobnou dívku s hustými černými vlasy, tak trochu jako jsou ty moje.

„Jméno, prosím,“ říká dr. Kreitz a kulí na ni oči jako žabák.

„Freda Federmannová,“ odpovídá dívka sebejistě.

„Skvěle, Fredo,“ chválí ji učitel. „Je to proměna, přeměna, znovuzrození, z řeckého slova *metamorfón*, což znamená ‚měnit se‘.“ Začíná přecházet po třídě. „Studium antického Řecka a Říma nás poučí o lidském společenství jako takovém.“

„Freda Federmannová je Židovka,“ zasyčí někdo za mnou dost hlasitě, aby to profesor slyšel. Ten si toho ale nevšímá a opět v ruce zvedá knihu.

Má úzká ramena a vystouplé břicho. Košile mu zčásti visí z kalhot a kravatou má nakřivo. Tato střední škola, pověstná svým klasickým vzděláním, ho jistě najala pro jeho výjimečné znalosti a nikoli jeho vzhled.

„Franz Kafka,“ pronese a dívá se přitom na strop, jako by spisovatele mohl zahlédnout na jednom z těch trámů, „jaký to skvělý a zábavný duch! Poslouchejte.“ Divoce zalistuje knihou, až mu vlasy poskakují na hlavě, a začne číst. Pomalu obchází v kruhu třídou a vypráví příběh obchodního cestujícího jménem Gregor, který se jednou ráno probudí proměněn v jakéhosi obrovského brouka.

Do třídy proudí světlo vysokými podlouhlými okny a nad tabulí visí portrét Adolfa Hitlera. Hlas dr. Kreitze stoupá a klesá, umlká a znovu se ozývá. Dívám se na ten portrét a Hitlerova tvář jako by se nafukovala. Nepohnutě na mě zírá, přesto mám pocit, že se jeho rty každou chvílí pohnou, protáhnou v úsměvu a on vystoupí z obrazu a řekne třeba *ha ha, to je legrace, já jsem celou dobu tady*.

Což samozřejmě není, a tak se rychle zadívám jinam a srdce mi přitom hlasitě buší. Karl tvrdí, že mám příliš bujnou fantazii, a rozhodně se neplete.

Dr. Kreitz čte dál. Vyhýbám se pohledu na Hitlerův portrét a začnu si raději prohlížet profil dívky vedle mě. Je vysoká, elegantní, dlouhé kaštanové vlasy má spletené do hladkých copů. Její bledá tvář se zdá tak dokonalá, jako by ji vytesali z nejlepšího mramoru. Sleduje pana Kreitze, jak přechází po třídě, a hlavu drží vysoko. Pak vycítí, že ji pozoruju, a stočí ke mně zelené kočičí oči.

„Ahoj,“ zašeptá a pousměje se. „Já jsem Erna Bäckerová.“

„Hetty Heinrichová,“ odpovím a jsem si náhle příliš vědomá svých střapatých vlasů, vykulených očí a oblých tváříček.

Erna Bäckerová je to nejkrásnější stvoření, jaké jsem zatím viděla.

Kdosi klepe na dveře a učitel se odmlčí.

„Pane Hofmanne...“ osloví pak muže ve vestě s motýlkem, který se zjevil na prahu.

„Heil Hitler,“ zdraví Hofmann třídu.

„Heil Hitler,“ odpovídáme sborem.

„To je hezké, pane řediteli, že jste se na nás přišel podívat,“ ozve se znovu náš učitel.

Hofmann se přesouvá před třídu na stupínek.

„Vítám vás na našem skvělém gymnáziu, milí studenti,“ zahajuje proslov. „U zkoušek jste si vedli moc dobře, ale to je pouhý začátek. Během pobytu na této škole, tvrdou prací a příkladným chováním se z vás stanou výjimeční studenti. Což neplatí jen pro hochy, ale i pro děvčata. A postupem času z vás

vyrostou vynikající občané naší velké nové Říše, na něž budou vaši rodiče i naše škola náležitě hrdí. Přeji vám mnoho zdarů.“

Usmála jsem se na něj. Mým snem totiž bylo stát se lékařkou, pokud možno světoznámou, a studium na této škole jsem považovala za první krůček k dosažení svého cíle. Slibovala jsem si, že se budu pilně učit všechny předměty.

Pan Hofmann se pak otočil na dr. Kreitze. „Čím jste dnes dopoledne začali?“

Kreitz řediteli mlčky ukázal obálku knihy *Proměna*.

Pan Hofmann se však viditelně zhrozil. „Doktore Kreitzi, přišel jste o rozum?“

Ten jen pokrčil rameny. „Je to přece skvělý text, pane řediteli. Výborně ilustruje témata, jimiž se letos budeme zabývat: symbolismus, metafory, absurdní svět...“

„O tom si promluvíme později,“ zarazil ho Hofmann. „Dobře víte, že tohle není kniha, kterou byste tu měli analyzovat. Příště vyberte nějakého vhodného *německého* autora. Přeji hezký den, děti,“ dodal, vyběhl ze třídy a bouchl za sebou dveřmi.

Dr. Kreitz se náhle jako by scvrknul.

Přistoupil ke stolu, chvějící se rukou schoval knihu do tašky a pak se k nám otočil. Olízl si rty, jako by netušil, co dál. Ve třídě se mezitím všichni dali do hovoru a učitel ani nepožádal o klid.

Znovu mi připomněl žabáka. Ale tentokrát přejetého na okraji silnice.

Po škole na mě venku čekal Tomas. Hubený, dlouhonohý kluk se nonšalantně opíral o velký strom na náměstí Nordplatz. Než jsem se k němu stihla rozběhnout, všiml si mě, šel mi naproti a z legrace do mě vrazil.

„Tak jaký to tam je?“ zeptal se a ohlédl se přes rameno ke škole. Vydali jsem se přes trávník za skupinou starších studentů směrem ke Gohlis.

„Je to pořád škola, jen trochu lepší a přísnější, to je všechno.“

Tomas vypadal zamyšleně. Věděla jsem, že by na gymnázium také rád chodil, kdyby si jeho rodiče mohli dovolit platit školné, chytrý na to byl dost.

„Je to divný, že už nebydlíš v naší čtvrti,“ řekl po chvilce. „Prázdnější,“ dodal.

„Vždyť nejsem tak daleko.“

„To ne.“ Při chůzi hlasitě oddechoval, a než jsme přešli Kirchplatz, zeptal se: „Jaké vlastně je to nové bydlení?“

„Jen počkej, však uvidíš,“ zasmála jsem se. „Po tom starém bytu k neuvěření. Tak pojď!“ Dala jsem se do běhu a vzrušeně se rozesmála.

Náš velký nový dům na Fritzschestrasse má zkosenou střechu a dva vysoké komíny trčící k nebi jako napřážené prsty, a k tomu čtyři řady oken. Každý z nás si mohl zabrat celé patro.

„To je největší dům v ulici,“ užasl Tomas, když uviděl pěknou budovu ze světlých cihel s tmavými trámy. Hnědé vlasy měl rozčuchané, koulel očima za oprýskanými brýlemi ze želvoviny a trochu u toho krčil nos.

Pyšně jsem se narovnala v zádech.

„Má vzadu taky zahradu?“

„Jasně že má! A tamhle je můj pokoj.“ Ukázala jsem na okno a balkon v prvním poschodí, odkud byl výhled do ulice. U domu rostla krásná stará třešeň, jejíž větve sahaly na jedné straně za branku nad chodník a na druhé právě pod můj balkonek. Ze svého místa u okna jsem mohla pozorovat dění od křižovatky s Berggartenstrasse po celé ulici až k místu, kde se vpravo stáčila k Walterovu bytu. I jeho jsem sledovala, jak přichází a odchází.

„Vevnitř je to určitě parádní.“ Tomas přitiskl tvář ke kovanému plotu. „Jistě jsou tam dvě schodiště a taky sklep. Možná i kobka a kosti nějakého zajatce.“

„Nebuď blázen.“

„Můžu jít na návštěvu?“ zeptal se.

Po očku jsem na něj pohlédla. Přestože jsme se neviděli jen pár týdnů, měla jsem náhle dojem, že nás dělí celá věčnost od okamžiku, kdy jsme si naposled hráli v ulici u činžáku, kde jsme dřív bydleli. To bylo totiž moje *staré já*, co se tam honilo za balonem nebo se klouzalo po bahnitém železničním náspu, odkud se daly pozorovat vlaky supící z nádraží.

„Dneska ne,“ slyším se. „Promiň, možná jindy.“ Prošla jsem těžkou železnou brankou, která zavržala, a když jsem ji pustila, zabouchla se Tomasovi hlasitě před nosem.

Ve velké hale s dřevěnou podlahou a ozvěnou jsem shodila školní brašnu a vzpomněla si na ten červnový den, kdy jsme se nastěhovali.

„Já snad budu muset zaměstnat kuchařku a služku,“ zvolala Mutti na tom samém místě v hale a přiložila si dlaň na srdce. Ještě teď cítím její květinový parfém *Vol de Nuit*. „O tak velký dům se přece nezvládnou starat sama.“

Vati se uvolněně usmál. Měl pohodlné kalhoty, košili s rozhalenkou a trochu rozčuchané vlasy. „Nejžádanější rezidence v celém Lipsku. Nebo jedna z nich.“

„To je krása,“ vydechla jsem šťastně a usmála se do tatínkovy buclaté tváře.

„Kdo by si to pomyslel, co, Schnuffel? O tomhle se nám ani nesnilo,“ dodal, pak zvedl krabici a nohou otevřel jedny dveře vedoucí z haly. „Moje pracovna,“ vydechl s uspokojením a zmizel uvnitř.

„Můžu si vybrat pokoj?“ zeptal se Karl a oči se mu leskly při pomyšlení, že bude mít ložnici jen pro sebe.

„Proč ne?“ odpověděla Mutti a pak jsem s ní začala procházet místností, protože sepisovala inventář majetku a uměleckých děl, jež tam po sobě zanechali bývalí nájemníci.

Nikdy nezapomenu na dojem, kdy jsem poprvé uviděla zlatorudou jídelnu, sluncem ozářený salon s klavírním křídlem, bleděmodrý salonek s gramofonem v rohu nebo skleník s kopulí plný proutěného nábytku a exotických rostlin. Náš starý byt by se celý vešel do haly v novém domě, a ještě by kolem zbylo dost místa.

V hrudi se mi rozlije pocit štěstí, když se rozběhnu přes halu a pak chodbami s kamennou dlažbou kolem velké kuchyně a prádelny ven na naši trojúhelníkovou zahradu lemovanou květinami, s trávnickem uprostřed a obrovským dubem na konci. Tady žádná trať nevede jako pod okny našeho starého bytu. Rámus, co vydávaly noční vlaky, když vyrážely bůhvíkam, mi rozhodně chybět nebude.

Dojdu na konec zahrady a zírám do koruny zeleného obra. Přestože do kostela už nechodíme – Vati říká, že to člověka odvádí od vyšších cílů a panu Himmlerovi by se to nelíbilo – *já stejně vím*, že Bůh se na mě usmál. Musím být přece výjimečná, když mi dal tohle, tento stromový dům – opravdový, pevný, s pořádnou střechou a silnými stěnami, z jehož podlahy visí provazový žebřík.

Jen počkej, Tomasi, až to uvidíš, to teprve zbledneš závistí. Představím si jeho výraz a musím se nahlas smát.

17. září 1933

Zlavičky pod oknem, obložené polštářky, zase sleduju Fritzschestrasse. S trochou štěstí se třeba objeví Walter, s rukama v kapsách šortek se přilouká k brance a bude se ptát po Karlovi. Ulice však zůstává protivně prázdná. Pak skrze větve třešně zahlédnu starší manželský pár z elegantní bílé vily naproti. Mají s sebou střípatého černého psa. Vyplazuje jazyk, což budí dojem, jako by se smál. Ve starém bytě nebylo pro psa dost místa, ale teď už Mutti nic takového říct nemůže. Běžím ji tedy hledat.

V kuchyni zastihnu Berthu, právě si otírá ruce od mouky do zástěry. „Maminka si šla lehnout,“ vysvětluje, „rozbolela ji hlava.“

„Jak může někdo ležet v posteli uprostřed dne?“ divím se.

„Mně by to rozhodně nevadilo,“ uchechtne se Bertha a dál hněte těsto. „Můžu ti s něčím pomoci já?“

„Měli bychom si pořídit psa. V tak velkém domě je pes přece *potřeba*.“

„Ach tak. To jistě počká, než maminka vstane. Ale nevím, jestli bude souhlasit.“ Kuchařka uhodí těstem o vál a svaly na předloktích se jí napínají.

„Neměla bych ji probudit?“

„To radši ne, Fräulein.“

Zhluboka si povzdechnu a vyjdu z domu na ulici. Ti staří lidé přecházejí ulici o pár desítek metrů dál, a tak se za nimi rozběhnu.

„Dobrý den. Mohla bych si pohladit vašeho psa? Já jsem Hetty z toho velkého domu naproti vašemu.“

Pán má na sobě hnědý denní oblek s vázankou a na hlavě klobouk. Paní je křehká a drobná a vyšla si v plášti, přestože je dost teplo. Teď hodila okem po manželovi.

Ten si odkašlal a šeptem promluvil: „Je to ještě děcko, Ruth.“ Pak se obrátil ke mně. „Ale jistě. Jmenuje se Flocke a já jsem Goldschmidt.“

Flocke vrtí ocasem tak silně, že se mu kroutí celé tělo.

„Ty jsi ale bezva kamarád,“ mumlám na něj a rozesměju se, protože když si dřepnu, položí mi packy na kolena a pokouší se mi olíznout ucho.

„Možná bych ho pro vás mohla venčit v parku.“ Zadíívám se na Goldschmidtovy a připadají mi už hodně staří. Flocke se s nimi těžko pořádně proběhne. „Já to se psy umím,“ dodávám, narovná se a snažím se tvářit zodpovědně. „Neztratím ho nebo tak něco.“

Tentokrát odpoví stará paní a tváří se přítom, jako by žvýkala citron. „Psa nedostanete. Ne po tom, co se stalo.“

Radši o krok ustoupím. Asi nemá ráda děti.

„Nech toho, Ruth, nemá to smysl. Radši už pojď.“ Pan Goldschmidt ji bere za ruku, ale paní se nechce hnout a mhouří oči jako had.

„To tvůj otec,“ zasyčí, „on je nechal vyhnat. Taková smyšlená obvinění, hotová kampaň v těch jeho novinách. Samé lži a faleš, je to zločinec...“

„Ruth! Prosim...“ Manžel s ní začal cloumat, ale nebyla k zastavení. Začala se třást a prskat.

„Druckerovi byli dobří lidé. Úspěšní, jistě, a to vzbuzuje závist, že? Hlavně u neúspěšných. A on si teď sedí jako pán v domě, který jim ukradl!“

„Ruth!“ Pan Goldschmidt ženu ostře okřikl a otočil se ke mně. „Omlouvám se za ni, není dnes ve své kůži...“

To už jsem ale přesvědčená, že ta stará ženská je čarodějnice, a dám se na útěk, aby mě nemohla zasáhnout jedovatými slinami. Zastavím se až v bezpečí za naší brankou a srdce mi buší jako stádo splašených koní.

Před domem stojí nějaké auto a v hale narazím na mladou, silnou ženu, nacpanou v hnědém kostýmu. Připomíná mi tučný buřt. Má buclaté tváře a nejtlustší rty, jaké jsem kdy viděla. Spletené hnědé vlasy si připevnila v týle tak těsně, až se jí kůže za ušima napjala a zrudla. Překvapeně na mě pohlédne.

„Ahoj,“ začne přívětivě. „Jsem Fräulein Müller a ty musíš být Herta, že?“

Vatí, velký jako medvěd, ale uhlazený ve své uniformě Schutzstaffel, vychází z pracovny a podává té ženě nějaké tenké desky s dokumenty.

„Nazdar, Schnuffel, bohužel tě na pár dní musím opustit. Mám v Berlíně plnit nějaké úkoly pro SS.“ Obejme mě a přitiskne mi hlavu k hrudi, až mě přezka jeho koženého pásku zatlačí do tváře. „Kdepak je matka? Hélène, *Hélène!*“ Cítím, jak mu hlas vibruje v hrudníku.

„Franzi?“ Mutti ve slamáku a vlajících šatech vplula do haly ze zahrady s květinami v jedné a nůžkami ve druhé ruce. Za ní se loudal Karl. „Co děláš tak brzy doma?“ podivila se.

„Tady jsi. Hélène, tohle je Hilda Müllerová, moje nová sekretářka.“ Mladší žena matce s úsměvem pokynula. „Poslyš, odvolali mě do Berlína. Zase nějaké problémy s komunisty,“ dodal otec s povzdechem. „A taky musím dokončit úvodník pro *Leipziger*, který je třeba odevzdat dnes večer.“

Tady slečna mě doprovodí a pomůže mi s tím.“ Promnul si tvář a oči. Chudák tatínek, jistě je z těch dvou zaměstnání vyčerpaný.

„Budeš tam bydlet u babi Annamarie?“ zeptal se Karl.

„To doufám ne,“ vypadlo z otce. „Teda, chci říct, že bych matku navštívil, kdybych měl víc času, ale to se nestane,“ opravil se. Pak se obrátil k Mutti. „Večer zavolám.“ Vzal ji za ruce a políbil na tvář. „Měj se, Schnuffel,“ oslovil mě, „A nezlob maminku.“

„Ano, tati.“ Dívám se mu do obličeje lemovaného světlými vlasy, jestli v jeho průzračných očích uvidím náznak vřelosti, ale otec se už zadíval na hodinky.

„Musíme jet.“ Ještě se otočí ke Karlovi. „Máš to tu na starosti, mladý muži. Ohlídej sestru i maminku.“

Postáváme u předních dveří a sledujeme, jak Vati s Fräulein Müller nastupují do lesklého černého automobilu. Sekretářka se batolí jako kachna, má velký kulatý zadek a tak těsnou sukni, že se jí sroluje na stehnech, když se posadí.

„Mutti,“ ozvu se, jakmile odjedou, „Goldschmidtovi odnaproti říkali, že Vati tenhle dům ukradl. Copak dům se dá ukrást?“

Mutti se ke mně prudce otočí a vytřeští oči. „To že řekli? Proč ses s nimi vůbec bavila?“

„Mají takového malého psa. Chtěla jsem si ho pohladit. Pořídíme si psa, když teď bydlíme tady?“

„S takovými lidmi nesmíš mluvit!“

„Jen jsem si ho chtěla pohladit.“

„Ale to jsou přece Židi, Hetty.“

To slovo vyvolává mrazení v zádech. Jak jsem to měla vědět? Karl nakrčí nos a ucedí: „Židi jsou špinavý svině.“

„A nemají nic jiného na práci než šíření sprostých lží,“ dodala Mutti pevným hlasem. Dívám se, jak vkládá květiny do vázy a plní ji vodou. „To tihle lidi prostě dělají. A ty už se s nimi nikdy nebav. Žijeme v těžké době. Proto Vati dělá všechnu tu práci navíc pro SS. Je třeba ochránit Hitlera a zakázat všechny strany, co se mu chtějí postavit. Vybírej si dobře kamarády, Hetty. Drž se jen poctivých Němců, jako jsme my, rozumíš?“

„Ano, mami.“

Jdu za ní ven, protože nechci být sama. Rozhlédnu se po keřích a květinových záhonech. Všechno působí klidně a přívětivě, ale já náhle cí-

tím, že hned za brankou naší bezpečné zahrady číhá zlo, a zachvěju se. Představím si obrovského ostrého psa, který nás tu hlídá, a hned je mi o něco líp.

8. října 1933

Na domovní dveře někdo klepe. „Kdo to může být tak časně v neděli?“ mračí se Mutti. Vysoká, štíhlá jako vrbový proutek, oblečená do šifonu broskvového odstínu seběhne ze schodů. Z tmavého drůlku se jí přitom uvolní pramen vlasů, a tak si ho strčí za ucho.

Já mezitím otvírám těžké dveře a na prahu uvidím Waltera s rukama v kapsách. Zadržím dech, otevřu dokořán a snažím se narovnat, abych vypadala vyšší. Jako malý kluk se Walter podobal baculatým andělíčkům, co se vznášejí mezi obláčky na obrazech Panny Marie s Ježíškem. Teď ve čtrnácti má pořád světlé vlnité vlasy a modré oči, ale baculatý už rozhodně není. Spíš vysoký a svalnatý jako mladý kůň. Jako kluk i muž najednou.

„Waltere!“ zvolá Mutti a drží se dřevěné koule na konci zábradlí jako záchranného kruhu.

„Dobrý den, paní Heinrichová,“ zdraví zdvořile Walter a vchází do haly. „Chtěl jsem vědět, jestli by Karl nemohl...“

„Pojď dál,“ volá Karl, jehož tvář se objevila nahoře nad schody. „Popovídáme si u mě v pokoji.“

„Ahoj, Waltere,“ ozvu se konečně.

Walter se shýbne, aby si rozvázal tkaničky, a zdá se, že mě nevnímá.

„Nechtěl by ses podívat do našeho stromového domu?“ navrhuju. On ale beze slova běží za Karlem nahoru.

Vati se s rukama v bok zjeví na prahu pracovny a zamračí se na Walterova záda. „Zase ten kluk,“ zamumlá a zlostně pohlédne na matku. „Tys mu to ještě neřekla, že ne?“

„Ale no tak, Franzi...“ Mutti si vzdychne, spustí paže k bokům a trochu svěsí ramena. „Nezačíněj zase.“

„Jen proto, že zachránil...“ Vati vrhne pohled ke mně a já vím, že mluví o tom, jak jsem se málem utopila. „Nelíbí se mi to.“ Pak zmizí v pracovně a rázně za sebou bouchne dveřmi.

Zůstaneme tam s Mutti samy a díváme se jedna na druhou. Po zádech mi náhle přeběhne mráz.

„Co se tatínkovi nelíbí?“ zašeptám.

Mutti si opět vzdychne. „Běž si umýt ruce a obličej. Dnes musíme na návštěvu do vojenského lazaretu.“

„Ale já...“

„Jen na pár hodin. Je to i pro tvoje dobro.“

„Musím tam?“

„Ano,“ zní rázná odpověď. „Práce pro společnost je... svatá. Přibližuje nás k samotnému Führerovi a je velmi důležité, abychom se navzájem starali jeden o druhého.“

„Radši bych si hrála s Karlem a Walterem.“

„Mladé dámy,“ pokračuje Mutti ostřeji, „se také musí učit, co znamená *poslušnost*.“

Cestou vzhůru po schodech jasně cítím, jak se mi v žaludku tvoří uzel.

Přeložila Soňa Tobiášová